

توسعه مالی، ریسک بانک با شاخص های کلیدی و تاثیر آنها بر عملکرد مالی بانکها

۱ محمد باقر سپهوند، ^۲دکتر علیرضا غیاثوند

^۱ گروه مدیریت مالی، واحد بروجرد، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجرد، ایران

^۲ گروه حسابداری، واحد بروجرد، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجرد، ایران

چکیده:

در سالهای اخیر، بحث ریسک و مدیریت آن در تدابیر مالی و بانکی همواره مورد توجه قرار گرفته است. ریسک در هر حیطه‌ای قابلیت مطرح شدن دارد که یکی از این حیطه‌ها بانک و فعالیت‌های بانکداری است و بانک‌ها به علت اهمیت به سزایی که در نظام اقتصادی دارند، در این زمینه مورد توجه خاص قرار می‌گیرند. ما در این مطالعه به بررسی تاثیر ریسک‌های نقدینگی، اعتباری و عملیاتی بر نسبت کفایت سرمایه به عنوان شاخصی برای مدیریت ریسک و عملکرد مالی بانکها برای تعدادی از بانکهای ایران پرداختیم. برای نیل به این هدف، ما از روش اقتصادسنجی مدل پانل دیتا برای دوره زمانی ۱۳۸۴-۱۳۹۳ استفاده کردیم. هدف محوری این تحقیق، پاسخ به این سوال بود که آیا پارامترهای ریسک (ریسک اعتباری، نقدینگی و عملیاتی) بر کارایی نظام بانکی ایران موثر بوده است یا خیر؟ نتایج پژوهش نشان داد که مولفه‌های ریسک اهمیت زیادی در کارایی بانکهای ایران داشته است.

کلید واژگان: توسعه مالی، ریسک بانک، عملکرد مالی

مقدمه

ارتباط صحیح بین نظام‌های مالی و تولیدی در هر کشور از مهم‌ترین عوامل رشد و توسعه اقتصادی محسوب می‌شود. کشورهایی که الگوی کارآمدی در تخصیص سرمایه به بخش‌های مختلف اقتصادی دارند، اغلب از پیشرفت اقتصادی و در نتیجه رفاه اجتماعی بالاتری برخوردارند. تجهیز و تخصیص منابع سرمایه‌گذاری به فعالیت‌های اقتصادی از طریق بازار مالی انجام می‌پذیرد که بازار اعتبارات بانکی قسمتی از این بازار است. از این رو نقش نظام بانکی در فرآیند رشد و توسعه اقتصادی کشورها در جهت تجهیز منابع و تامین مالی برای اجرای پروژه‌ها، تامین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی، اعطای وام‌های رهنی و رفع نیازهای اساسی جمعیت و نیز جلوگیری از تعمیق روند کاهنده فعالیت‌های اقتصادی، سرمایه‌گذاری و اشتغال آنچنان پراهمیت است که حفظ سلامت مالی بانک‌ها را می‌بایست از جمله اولویت‌های اول سیاست‌گذاری اقتصادی در اقتصاد ملی کشورها به حساب آورد. باید توجه داشت که نظام مالی و بانکی با توجه به ویژگی‌های خاص خود با انواع گوناگونی از ریسک و مخاطره مانند ریسک اعتباری، ریسک نقدینگی و ریسک عملیاتی روبرو هستند. بنابراین شناسایی و کنترل مقدار و میزان هر یک از این ریسک‌ها در جایگاه خود برای بخش مالی و بانکی بسیار پراهمیت است. به عنوان شاخص ارزیابی کارآمدی مدیریت ریسک، هدف اصلی این تحقیق، بررسی تجربی شاخص ارزیابی کارآمدی مدیریت ریسک در صنعت بانکداری ایران می‌باشد. به عبارت دیگر ما به دنبال تحلیل ریسک بانک‌ها، شناسایی اجزای تشکیل‌دهنده ریسک و بررسی عوامل تاثیرگذار بر مدیریت ریسک در بانک‌های کشور می‌باشیم و برای این منظور، عوامل موثر بر نسبت کفایت سرمایه را بر حسب شاخص‌های درون بانکی مورد بررسی قرار می‌دهیم.

مبانی نظری

در سال‌های اخیر، بحث ریسک و مدیریت آن در تدابیر مالی و بانکی همواره مورد توجه قرار گرفته است. ریسک به معنی احتمال عدم تحقق نتایج مورد انتظار است یا به عبارتی ریسک، احتمال محقق نشدن پیش‌بینی‌های آینده تعبیر شده است. ریسک در هر حیطه‌ای قابلیت مطرح شدن دارد که یکی از این حیطه‌ها بانک و فعالیت‌های بانکداری است و بانک‌ها به علت اهمیت به سزایی که در نظام اقتصادی دارند، در این زمینه مورد توجه خاص قرار می‌گیرند. دلایل وجود ریسک در بانک را با نوع کارکرد آن می‌توان توجیه کرد، چرا که بانک‌ها از یک سو سرمایه‌های مردم را که در قبال آن مسئولیت دارند، جمع‌آوری کرده و از سوی دیگر با استفاده از این سرمایه‌ها اقدام به انجام عملیات بانکی و فعالیت‌های اقتصادی می‌کنند. باید توجه

داشت که نظام مالی و بانکی با توجه به ویژگی‌های خاص خود با انواع گوناگونی از ریسک و مخاطره مانند ریسک اعتباری، ریسک نقدینگی و ریسک عملیاتی روبرو هستند. بنابراین شناسایی و کنترل مقدار و میزان هر یک از این ریسک‌ها در جایگاه خود برای بخش مالی و بانکی بسیار پراهمیت است. یکی از مهم‌ترین ریسک‌های بانک‌ها، ریسک نقدینگی است. ریسک نقدینگی^۱ عبارت است از ریسک ناشی از فقدان نقدینگی لازم به منظور پوشش تعهدات کوتاه‌مدت و خروجی‌های غیرمنتظره وجوه. در مورد تعریف ریسک عملیاتی، هیچگونه اجماع نظری وجود ندارد. برخی بانک‌ها آن را به عنوان هر نوع ریسکی به

¹ . Liquidity risk

جزء ریسک اعتباری و بازار تعریف می کنند. برخی نیز معتقدند که ریسک عملیاتی، زیان مورد انتظار یا غیرمنتظره ناشی از خطاهای انسانی، تقلب، بروز اشکال در روش های انجام کار، ضعف فناوری یا عوامل بیرونی است. (۲). ریسک اعتباری، عدم باز پرداخت بدهی توسط دریافت کنندگان تسهیلات در موعد سررسید تعریف می شود. ریسک اعتباری را می توان احتمال تعویق، مشکوک الوصول

بودن یا لاوصول شدن بخشی از پرتفوی های اعتباری نهاد پولی به دلیل ضعف مدیریت در عوامل داخلی (نظیر مدیریت اعتباری، کنترل های داخلی، پیگیری و نظارت) یا به دلیل عوامل خارجی (مثل رکود اقتصادی، بحران و...) تعریف نمود (۴). باتوجه به مطالب گفته شده و اهمیت این مطالب در نحوه عملکرد بانکی و مدیریت ریسک، ما در این مطالعه به دنبال آن هستیم تا تاثیر ریسک های نقدینگی، اعتباری و عملیاتی را بر نسبت کفایت سرمایه به عنوان شاخصی برای مدیریت ریسک و عملکرد مالی بانکها برای تعدادی از بانکهای ایران ارزیابی کنیم. برای نیل به این هدف، ما از روش اقتصادسنجی مدل پانل دیتا برای دوره زمانی ۱۳۸۴-۱۳۹۳ استفاده خواهیم کرد.

مروری بر مطالعات انجام شده

مطالعات خارجی

احمد و همکاران (۵) ۲، در مطالعه ای تحت عنوان "روش های مدیریت ریسک و بانک های اسلامی: مطالعه موردی پاکستان" طی سال های ۲۰۰۶-۲۰۰۹، با معرفی ریسک های اعتباری، نقدینگی و عملیاتی به عنوان متغیر وابسته و اندازه بانک، وام های معوقه و نسبت بدهی به دارایی خالص به عنوان متغیرهای مستقل و تخمین الگوهای اقتصادسنجی به این نتیجه می رسند که اندازه بانک و نسبت بدهی به دارایی خالص بر ریسک اعتباری و نقدینگی اثر مثبت و معنادار و بر ریسک عملیاتی معنادار نمی باشند. همچنین وام های معوقه بر ریسک اعتباری اثر منفی و معنادار و بر ریسک نقدینگی و عملیاتی اثری ندارد. کادر و آسارپتا (۶) ۳، در مطالعه ای تحت عنوان "مقایسه عملکرد مالی بانک های متعارف و بانک های اسلامی در امارات متحده عربی"، با استفاده از اطلاعات مربوط به ترازنامه ۳ بانک اسلامی و ۵ بانک متعارف و نسبت های مالی بانک ها در طی دوره زمانی ۲۰۰۰-۲۰۰۴ به این نتیجه می رسند که بانک های اسلامی در مقایسه با بانک های متعارف، سودآورتر، کارا تر و ریسک پذیری کمتری دارند.

صالح و رامی (۷) ۴، در مقاله ای تحت عنوان "عملکرد بانک های اسلامی در آسیای میانه: موردی جردن"، با مقایسه تجربیات بانک های اسلامی و بانک های اسلامی بین المللی عرب در جردن به این نتیجه می رسند که کارایی، توانایی و سرمایه گذاری بانک ها در پروژه های مالی در جردن افزایش یافته و بانک های اسلامی رشد بیشتری در فعالیت های اعتباری و در سودآوری دارا هستند.

مطالعات داخلی

ملکی و ملکی (۳)، اثرات تعیین کننده های تعدیل ریسک عملیاتی مانند اندازه بانک، نسبت بدهی به دارایی خالص، و شاخص تکاثری دارایی خالص بر عملکرد بانکداری اسلامی چند کشور منتخب (شامل بانک ملت، بانک های اسلامی امارات، مالزی، قطر و بانک اسلامی مسقط در هند) را از طریق برآورد یک الگوی اقتصادسنجی طی سال های ۲۰۰۵-۲۰۱۰ در محیط داده های تابلویی مورد بررسی قرار دادند. نتایج بیانگر این واقعیت هستند که اندازه بانک بر ریسک عملیاتی تأثیری ندارد، درحالی که

2. Ahmed N. & Farhan Akhtar M. & Usman M. (2011).

3. Kader, Janbota M., and Asarpota, Anju K. (2007).

4. Saleh, A. S. and Z. Rami (2006).

نسبت بدهی به دارایی خالص اثر مثبت و معنادار و ضریب تکاثر دارایی خالص و نسبت بدهی به کل دارایی‌ها اثر منفی و معناداری بر ریسک عملیاتی بانکداری اسلامی مورد مطالعه دارند.

ابولحسنی و حسنی مقدم (۱)، در مقاله ای تحت عنوان " بررسی انواع ریسک و روش‌های مدیریت آن در بانکداری بدون ربا ایران"، به این نتیجه می‌رسند که الگوی کنونی بانکداری بدون ربا در کشور با توجه

به ویژگی‌های خاص آن با ریسک‌هایی روبه رو است و برخی از این ریسک‌ها با ابزارهای رایج و متعارف مدیریت ریسک قابل کنترل و برخی دیگر با روش‌های رایج، قابل کنترل نیستند.

اکبریان و دیانتی (۱۳۸۵)، در مقاله‌ای تحت عنوان " مدیریت ریسک در بانکداری بدون ربا"، به این نتیجه می‌رسند که با توجه به اینکه در بانکداری بدون ربا، نرخ ثابت و از قبل پیش‌بینی شده برای عقود وجود ندارد، مدیریت ریسک در بانکداری بدون ربا در مقایسه با بانکداری ربوی اهمیت دوچندانی دارد. آن‌ها همچنین با بررسی ابزارهای مهندسی مالی برای مدیریت ریسک در نظام سرمایه‌داری به ارائه چند ابزار مهندسی مالی در نظام مالی اسلامی به صورت سرمایه‌گذاری مستقیم، مشارکت، فروش اقساطی، قولنامه و سرانجام کاربردهای این ابزارها در مدیریت ریسک می‌پردازند.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی از نظر جمع آوری اطلاعات توصیفی و از نظر تجزیه و تحلیل اطلاعات از نوع همبستگی است. توصیفی به این دلیل که هدف آن توصیف کردن شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی است و برای شناخت بیشتر شرایط موجود می‌باشد و همبستگی به دلیل اینکه در این تحقیق رابطه بین متغیرها مورد نظر است. تحقیق حاضر به بررسی روابط بین متغیرها پرداخته و در پی اثبات وجود این رابطه در شرایط کنونی بر اساس داده‌های تاریخی و پس رویدادی (از طریق استفاده از اطلاعات گذشته) می‌باشد.

تبیین متغیرها و فرضیه‌های تحقیق

در این تحقیق نسبت کفایت سرمایه به عنوان شاخص ارزیابی عملکرد بانک‌ها به صورت نسبت سرمایه بانک به دارایی‌های موزون شده به ریسک اندازه‌گیری می‌شود و متغیر وابسته تحقیق می‌باشد. سایر متغیرها که متغیرهای توضیحی می‌باشند، عبارتند از: شاخص ریسک عملیاتی (نسبت حقوق صاحبان سهام به دارایی)، شاخص ریسک نقدینگی (نسبت موجودی نقد به سپرده)، شاخص ریسک اعتباری (نسبت جمع کل تسهیلات اعطایی به کل دارایی‌ها).

متغیرهای مورد مطالعه برای این تحقیق با نسبت گرفتن از داده‌های ترازنامه بانک‌ها قابل برآورد می‌باشد. این اطلاعات از صورت‌های مالی سالانه حسابرسی شده برخی از بانک‌ها، موجود در سایت اینترنتی آن‌ها و صورت‌های مالی افشا شده برخی از بانک‌های خصوصی در سایت‌های رسمی بورس اوراق بهادار تهران، از جمله سایت مدیریت پژوهش توسعه و مطالعات اسلامی^۱ و سایت سازمان بورس اوراق بهادار تهران^۲ جمع‌آوری شده است. همچنین با توجه به عدم افشای صورت‌های مالی توسط بخشی از بانک‌ها در سایت‌های اینترنتی، اطلاعات مورد نیاز با همکاری بانک مرکزی جمهوری اسلامی بدست آمد.

جدول ۱: علائم اختصاری متغیرها

علامت اختصاری	متغیرها
CAR	نسبت کفایت سرمایه

^۱ www.rdis.ir

^۲ www.tse.ir

ORisk	نسبت حقوق صاحبان سهام به دارایی
LRisk	نسبت موجودی نقد به سپرده
CRisk	نسبت جمع کل تسهیلات اعطایی به کل دارایی ها

منبع: یافته های تحقیق

هدف ما بررسی تاثیر ریسک های اعتباری، نقدینگی و عملیاتی بر عملکرد بانک های ایران است. نمونه مورد نظر ما ده بانک از بانک های ایران است. ما در این فصل به دنبال آزمون فرایض زیر هستیم:

- ✓ بین ریسک نقدینگی و نسبت کفایت سرمایه در بانک های ایران رابطه معناداری وجود دارد.
- ✓ بین ریسک اعتباری و نسبت کفایت سرمایه در بانک های ایران رابطه معناداری وجود دارد.
- ✓ بین ریسک عملیاتی و نسبت کفایت سرمایه در بانک های ایران رابطه معناداری وجود دارد.

بدین منظور ابتدا مانایی متغیرهای تحقیق آزمون و سپس برای تشخیص این امر که مدل مورد مطالعه را به چه صورت (Pooled یا Panel) تخمین بزنیم از آزمون F لیمر استفاده می کنیم و پس از آن مدل مناسب را تخمین خواهیم زد.

آزمون های تشخیص

آزمون ریشه واحد^۱

در این تحقیق از آزمون لوین، لین و جو (LLC)، برای بررسی ایستایی متغیرها استفاده شده است. جدول (۱) نتایج آزمون ایستایی متغیرهای مدل را نشان می دهد.

جدول (۱) بررسی ایستایی لگاریتم متغیرها

متغیرها	آماره لوین، لین و جو (LLC)	احتمال
CAR	۲/۹۱۹	۰/۰۰۱۸
ORisk	۵/۶	۰/۰۰۰
LRisk	۴/۶۰	۰/۰۰۰
CRisk	۴/۳۸	۰/۰۰۰

منبع: یافته های تحقیق

بر اساس اطلاعات جدول فوق، مقادیر احتمال برای CAR، ORisk، LRisk و CRisk در سطح کوچکتر از ۰/۰۵ است، لذا این ۴ متغیر در سطح ایستا هستند.

آزمون F لیمر^۲:

حال با توجه به بررسی پیش فرض های مدل رگرسیون، به بررسی فرضیه های تحقیق به کمک مدل رگرسیونی می پردازیم. مدل های مورد مطالعه را می توان به صورت Pooled یا Panel تخمین زد. لذا برای تشخیص این امر از آزمون F لیمر

^۱ Unit Root Tests
^۲ F-Limer Test

استفاده شده است. فرض صفر این آزمون، تخمین مدل به صورت Pooled می باشد. برای انجام این آزمون، ابتدا مدل را به صورت اثرات ثابت تخمین زده و بعد از آن، آزمون زاید بودن اثرات ثابت را انجام می دهیم. این آزمون در نرم افزار Eviews انجام شده و نتایج در جدول (۲) آورده شده است.

جدول (۲): نتایج آزمون F لیمر برای تعیین روش پول یا پانل

۹	درجه آزادی صورت
۷۸	درجه آزادی مخرج
۸/۲۵	مقدار آماره F
۰/۰۰۰	احتمال

منبع: یافته های تحقیق

نتایج آزمون (احتمال کوچکتر از ۰/۰۵) حاکی از آن است که می توان فرضیه صفر مبنی بر برابری مقاطع را رد کرده و مدل را به صورت پانل دیتا تخمین زد.

آزمون هاسمن^۱:

در این بخش لازم است تعیین شود که کدام روش اثرات ثابت^۲ یا اثرات تصادفی^۳ برای تخمین مدل پانل مناسب است. برای این کار از آزمون هاسمن (۱۹۸۰) استفاده می شود. در آزمون هاسمن، فرضیه صفر به معنای این است که بین جزء اخلاص معادله و متغیرهای توضیحی، هیچ ارتباطی وجود ندارد و در واقع مستقل از یکدیگر می باشند. این در حالی است که فرضیه مقابل به این معنی است که بین جزء اخلاص و متغیرهای توضیحی، همبستگی وجود دارد. با توجه به این که در هنگام وجود همبستگی بین جزء اخلاص و متغیرهای توضیحی، ضرایب تورش دار و ناسازگار می شوند، پس در صورت رد فرضیه صفر، بهتر است که از روش اثرات ثابت استفاده شود. نتایج این آزمون در جدول (۴) آورده شده است.

جدول ۴. نتیجه آزمون هاسمن برای تعیین اثرات ثابت یا تصادفی

۵	درجه آزادی
---	------------

^۱ Hausman

^۲ Fixed Effects

^۳ Random Effects

۱/۵۴	آماره هاسمن
۰/۶۷	احتمال

منبع: یافته‌های تحقیق

فرضیه H_0 آزمون هاسمن، بیان از مناسب بودن اثرات تصادفی دارد. این بدان معنی است که اگر احتمال متناظر با آماره هاسمن کوچکتر از $0/05$ باشد، فرضیه صفر رد می‌شود. طبق نتایج جدول ۴، احتمال متناظر با آماره هاسمن $0/67$ است و از $0/05$ بزرگتر می‌باشد، بنابراین نمی‌توانیم فرضیه H_0 را رد کنیم. بنابراین مدل به روش اثرات تصادفی برآورد می‌گردد.

تخمین مدل

حال پس از آزمون‌های تشخیصی، مدل اثر ریسک‌های اعتباری، نقدینگی و عملیاتی را بر عملکرد بانکهای ایران (ملت،

صادرات، تجارت، پارسین، پاسارگاد، انصار، سینا، دی، سرمایه، اقتصاد نوین) با استفاده از الگوی پانل دیتا به روش اثرات تصادفی تخمین می‌زنیم که نتایج آن در جدول (۵) ارائه شده است.

جدول ۵: نتایج برآورد مدل اثر ریسک‌های اعتباری، نقدینگی و عملیاتی را بر عملکرد بانکهای ایران

متغیرهای توضیحی	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	احتمال
C	۱۰/۳۷	۳/۴۲	۳/۰۲۶	۰/۰۰۳
ORisk	۰/۲۲	۰/۰۸۹	۲/۵۱۸	۰/۰۰۶
LRisk	۰/۱۶	۰/۰۷۶	۲/۱۰۷	۰/۰۴
CRisk	۰/۲۰	۰/۸۷	۲/۲۹۹	۰/۰۳۷
آماره‌های آزمون	$R^2=0/37$		$DW=2/05$	

منبع: یافته‌های تحقیق

مطابق نتایج جدول (۵) آماره دوربین واتسن برابر $2/05$ می‌باشد که نشان‌دهنده عدم وجود مشکل خودهمبستگی در مدل می‌باشد. لازم به ذکر است که اگر خودهمبستگی وجود داشته باشد و آن را نادیده بگیریم، تخمین ضرایب بدون تورش ولی ناکارای می‌باشند. این ناکارایی حتی در نمونه‌های بزرگ نیز از بین نمی‌رود و انحراف معیارها دارای خطا می‌باشند. این امر منجر به استنتاج‌های نادرست می‌شود.

مقدار آماره ضریب تعیین مدل (R^2) نیز برابر با $0/37$ است که بیانگر آن است که متغیرهای توضیحی مدل توانسته‌اند حدود ۳۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهد و حدود ۶۳ درصد آن ناشی از عوامل دیگر است.

آماره‌های t و احتمال‌های مربوط به آن برای تمامی ضرایب و عرض از مبدا، حاکی معنی‌دار بودن تمامی متغیرها و عرض از مبدا می‌باشد. بنابراین تمامی فرایض تحقیق پذیرفته می‌شود. این بدان معنی است که ریسک‌های اعتباری و عملیاتی و نقدینگی بر عملکرد بانک‌های ایران موثر هستند.

مقدار ضریب برآوردی برای متغیر توضیحی ریسک عملیاتی (ORisk) برابر با ۰/۲۲ و احتمال مربوطه برابر با ۰/۰۰۶ برآورد شده است که نشان دهنده آن است که این شاخص اثر مثبت و معنی دار بر نسبت کفایت سرمایه (به عنوان شاخصی برای کارایی بانکها) دارد. این بدان مفهوم است که با افزایش یک درصدی در نسبت حقوق صاحبان سرمایه به دارایی، کارایی

بانکها به اندازه ۰/۲۲ درصد افزایش می یابد.

مقدار ضریب برآوردی برای متغیر توضیحی ریسک نقدینگی (LRisk) برابر با ۰/۱۶ و احتمال مربوطه برابر با ۰/۰۴ برآورد شده است که نشان دهنده آن است که این شاخص اثر مثبت و معنی دار بر عملکرد بانکهای ایران دارد. این بدان معنی است که با افزایش یک درصدی در متغیر نسبت موجودی نقد به سپرده، کارایی به اندازه ۰/۱۶ درصد افزایش می یابد.

مقدار ضریب برآوردی برای متغیر توضیحی ریسک اعتباری (CRisk) برابر با ۰/۲۰ و احتمال مربوطه برابر با ۰/۰۳۷ برآورد شده است که نشان دهنده آن است که این شاخص اثر مثبت و معنی دار بر عملکرد بانکهای ایران دارد. این بدان معنی است که با افزایش یک درصدی در متغیر نسبت تسهیلات اعطایی به دارایی، کارایی به اندازه ۰/۲۰ درصد افزایش می یابد.

نتیجه گیری

برای ارزیابی عملکرد بانکها و موسسات اعتباری از تعدادی شاخصهای مالی استفاده می شود که نسبت کفایت سرمایه در میان آنها از اهمیت بیشتری برخوردار است. سرمایه مناسب و کافی یکی از شرایط اساسی و ضروری برای حفظ سلامت نظام بانکی است و هر یک از بانکها و موسسات اعتباری، برای تضمین ثبات و پایداری فعالیت های خود باید همواره نسبت مناسبی را میان سرمایه و ریسک موجود در دارایی های خود برقرار نمایند. کارکرد اصلی این نسبت، حمایت بانک در برابر کلیه ریسک های مالی و غیر مالی بانک، زیان های غیرمنتظره و نیز حمایت از سپرده گذاران و اعتبار دهنندگان است. هدف محوری این تحقیق، پاسخ به این سوال بود که آیا پارامترهای ریسک (ریسک اعتباری، نقدینگی و عملیاتی) بر کارایی نظام بانکی ایران موثر بوده است یا خیر؟

نتایج پژوهش نشان داد که مولفه های ریسک اهمیت زیادی در کارایی بانکهای ایران داشته است.

یافته های پژوهش، توجه به مدیریت ریسک در راستای افزایش کارایی نظام بانکی کشور را نشان می دهد. زیرا عدم توجه به مدیریت ریسک اعتباری می تواند چالش های زیر را در بلندمدت برای بانک ایجاد کند:

- ✓ عدم توجه به کفایت سرمایه لازم به ویژه در زمان اعطای تسهیلات به فعالیت های پرریسک
- ✓ عدم امکان ارزیابی صحیح از کیفیت دارایی های بانک
- ✓ بروز کمبود نقدینگی و عدم امکان برآورد صحیح از منابع، مصارف، درآمدها و هزینه ها
- ✓ عدم امکان رقابت با بانکهای دارای مدیریت مناسب ریسک
- ✓ عدم امکان برآورد نقدی ناشی از مخاطرات پیش رو و ناتوانی در اتخاذ تدابیر لازم برای کاهش آنها

✓ وجود انحراف اطلاعاتی مدیران که منتج به اتخاذ تصمیم های غیر بهینه می شود.

✓ کاهش سودآوری ناشی از عدم شناسایی و وصول درآمدها

تاثیر عامل ریسک به موقعیت مالی بانکها و موسسات مالی انکارناپذیر است و به همین دلیل می تواند به صورت بالقوه تصمیم های مالی را تحت تاثیر قرار دهد.

وجود ریسک نقدینگی در بانکها می تواند تبعاتی به شرح زیر داشته باشد:

- ✓ افزایش بدهی به بانک مرکزی، به طوری که بانکها به منظور پوشش ریسک نقدینگی مورد نیاز، مجبور به اخذ تسهیلات از بانک مرکزی می شوند.

- ✓ کاهش ارزش بازار سهام بانک، زمانی که بانک با مشکل نقدینگی مواجه می‌شود، برای تامین آن اقدام به فروش دارایی‌های خود به قیمتی کمتر از ارزش بازار می‌کند، بنابراین با کاهش ارزش دارایی‌ها، ارزش سهام بانک هم کاهش می‌یابد.
- ✓ هزینه‌های تامین مالی، مواجه شدن با ریسک نقدینگی باعث می‌شود تا بانک‌ها مجبور به پذیرش هزینه‌های بالاتر از نرخ‌های معمول بازار برای تامین منابع مالی شوند. افزایش نرخ سود پرداختی به سپرده‌ها، گاهی به منظور افزایش سطح فعالیت و افزایش حجم تسهیلات پرداختی و یا برای حفظ سپرده‌ها و جلوگیری از خروج آن‌ها انجام می‌شود و باعث افزایش هزینه تامین مالی می‌شود. چنین افزایشی در هزینه تامین مالی از محل سپرده‌ها در مقابل ثابت ماندن یا کاهش نرخ سود دریافتی بابت تسهیلات موجب کاهش سود عملیاتی بانک می‌شود.
- بعلاوه زیان‌های برگرفته از ریسک‌های عملیاتی که سازمان‌های مختلف از جمله بانک‌ها به علت رشد استفاده از فن‌آوری و افزایش ارتباطات میان مشتریان و بازارهای سرمایه با آن درگیر هستند، به طور عمده ناشی از سرقت داخلی، سرقت خارجی، فرایند سازمان در امور مربوطه به استخدام کارکنان و ایمنی محیط کاری، فرایندهای مرتبط با مشتریان، محصولات و کسب‌وکار، آسیب به دارایی‌های فیزیکی و... هستند.

منابع:

الف) منابع فارسی:

۱. ابولحسنی، اصغر؛ حسنی مقدم، رفیع، ۱۳۸۷، بررسی انواع ریسک و روش‌های مدیریت آن در نظام بانکداری بدون ربا، فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد اسلامی، سال هشتم، صفحات ۱۴۶-۱۸۸.
۲. کدخدایی، حسین، ۱۳۸۰، پدیده ریسک در بانکداری اسلامی، مجله بانک و اقتصاد، شماره ۹۴، صفحه ۹.
۳. ملکی، بهاره و ملکی، آزاده، ۱۳۹۲، اثرات تعیین کننده‌های تعدیل ریسک عملیاتی بر عملکرد بانکداری اسلامی، مجموعه مقالات ششمین کنفرانس توسعه نظام تامین مالی در ایران.
۴. مهرآرا، محسن و مهران فر، مهدی، ۱۳۹۲، عملکرد بانکی و عوامل کلان اقتصادی در مدیریت ریسک، فصلنامه مدل‌سازی اقتصادی، سال هفتم، شماره ۱، صفحات ۲۱-۳۷.

ب) منابع لاتین:

- Practices Banks: 5-Ahmed N. & Farhan Akhtar M. & Usman M. (2011), Risk Management Journal of Research in Busines. An Empirical Investigation from Pakistan, Interdisciplinary 1(6):50-57.
- Performance of. 6-Kader, Janbota M., and Asarpota, Anju K. (2007), "Comparative Financial East: A 7-Saleh, A. S. and Z. Rami (2006), "Islamic Banking Performance in the Middle Economics, University of Case Study of Jordan." Working Paper 06-21, Department of Wollongong.